

Hudební skladatel Otmar Mácha se narodil 2. října 1922 v Mariánských Horách poblíž Ostravy. Otec byl kamnář, který pomýšlel na to, že své řemeslo předá malému Otmarovi. Synův zájem ale patřil spíše hudbě. V sedmi letech se začal učit hře na housle a později i na klavír, který si velmi oblíbil. Jeho prvním učitelem byl Josef Schmidt, jenž ho seznámil také se základy harmonie a hudebními formami. Hudební nadání u Otmara Máchy bylo zjevné již v dětství, u klavíru si vymýšlel různé melodie a ve třinácti letech složil svoji prvotinu s názvem *Romance*. V roce 1932 byl v deseti letech přijat na klasické gymnázium v Ostravě, kde maturoval v roce 1941.

Po maturitě pokračoval v hudebním vzdělávání v Ústavu hudby a zpěvu v Ostravě. Kompozici studoval u Františka Míty Hradila, klavír ho zde vyučovala Ludmila Adamcová, základy hry na varhany získával u Josefa Kubenky. Byl také členem pěveckého spolku Lumír. V Ústavu hudby zkomponoval své první skladby: *Čtyři klavírní skladby*, *Tři písně pro vyšší hlas s klavírem* na slova Jiřího Wolкера, *Scherzo pro housle a klavír* a *Variaci a fugu pro klavír*.

V roce 1943 Otmar Mácha nastoupil na pražskou konzervatoř. Jako obor si ne zvolil klavír, ale skladbu. Byl přijat rovnou do třetího ročníku do třídy Jaroslava Řídkého. Studium bylo bohužel přerušeno během druhé světové války uzavřením vysokých škol (1944–1945).

Po skončení války se Mácha vrátil ke studiu na konzervatoři a nastoupil jako hudební režisér v Československém rozhlasu (1945–1955). Později v rozhlasu působil jako ústřední dramaturg hudebního vysílání, pracoval zde do roku 1962. Dále se věnoval pouze skladbě.

Začal spolupracovat s Krátkým filmem Praha a byl vyhledávaným autorem filmové hudby. Vytvořil hudbu k filmům *Mistr třeboňský* (1950), *Aleš I.* (1950), *Aleš II.* (1950), *Panenky a panáčky*, *Šťastné setkání* (1953), *Petr Brandl* (1954), k celovečernímu filmu Vojtěcha Trapla *Velké přání* (1981) a k filmům Otakara Vávry *Putování Jana Amose* (1983), *Komediant* (1984), *Oldřich a Božena* (1984), *Veronika* (1985) a *Evropa tančila valčík* (1989). Jeho blízkým spolupracovníkem ve filmovém studiu byl Jan Kapr, který mladého skladatele zasvěcoval do tajů této profese. Jako hudební režisér se musel Mácha orientovat nejen v hudebních žánrech, ale musel mít i přehled o veškerém dění na poli hudby. Mezi jeho další spolupracovníky patřily i významné autority české moderní hudby, např. Iša Krejčí, Václav Trojan, Miloslav Kabeláč nebo Klement Slavický.

Ve své tvorbě byl Máchův ovlivněn moravskou lidovou hudbou, zejména v drobnějších skladbách, jako jsou písně, sborové skladby, komorní hudba. Patří sem např. *Mateřídouška* (1946), *Písně na lidové texty ukrajinské* (1947), *Lidové balady* (1949–1950), *Zpěv Horňácka* (1950), *Moravské lidové písně pro tři ženské hlasy a klavír* (1950), *Slovenská rapsodie* (1949–1951), cyklus písní *Moravské ukolébavky* (1955), *Pohádky na texty Boženy Němcové* pro soprán a klavír (1949) nebo pro soprán a orchestr (1955). Na slova Františka Halase a Jaroslava Seiferta zkomponoval *Dětské sbory* (1955). Pro děti ještě vytvořil rozmanité formy: *Hrubínovy pohádky* (tři melodramy pro vypravěčku a orchestr, 1979), *Zvířátka a loupežníci* (zpívaná pohádka o pěti obrazech, 1986), *Broučci* (balet o dvou dějstvích a šesti obrazech na námět Jana Karafiáta, 1992), *Slavnosti jara* (pásmo písní a tanců na lidové texty, 1996). Trvalou součástí repertoáru dětských sborů jsou *Lašské helekačky* (1971), oceněné v jihlavské sborové soutěži v roce 1973.

Folklórní rysy nese i opera *Polapená nevěra* (1956–1957, premiéra 1958) na anonymní staročeskou literární předlohu z počátku 17. století. Je to komorní neoklasická hříčka se stylizací renesanční hudby a ironizací operních klišé na antiiluzivním divadelním principu.

Pro své opery volil Máchův také závažná témata. V nich se prosazuje skladatelův výjimečný smysl pro adekvátní charakteristiku jednajících postav a schopnost vyslovit hudbou napětí silných konfliktů. V *Jezeru Ukereve* (1960–1963, premiéra 1966) z prostředí rovníkové Afriky, zamořené zhoubnou spavou nemocí a koloniálním útlakem, vyjadřuje humanistickou povinnost evropské civilizace. Opera *Růže pro Johanku* (1971–1974, premiéra 1982) je umělecká reportáž o atentátu na Heydricha, která přechází v rozkrytí psychických stavů lidí, kteří zápasí o svobodu.

Inspirací pro symfonickou báseň nazvanou *Noc a naděje* (1959) jsou útrapy Židů v terezínském koncentračním táboře (podle stejnojmenné knihy povídek Arnošta Lustiga). Pod dojmem předčasné smrti Jana Rychlíka, který byl Máchovým blízkým přítelem, vznikla vynikající skladba *Variace na téma a smrt Jana Rychlíka* (1964).

Při tvorbě oratorní kompozice *Odkaz J. A. Komenského* (1952–1955) byla Máchovi velkou inspirací osobnost a myšlenky Jana Amose Komenského. Využil zde opět moravských lidových intonací ve srozumitelné, oproštěné hudební řeči.

V 70. letech tvoří především hudbu k pohádkám pro Československou televizi, např. *Princ Jan*, *Bílá kočička*, *Aninka a čert*, *Pastýřka a komíníček*, *Kamenný kvítek*, *Sněhurka*, *Pasáček Jirka*, *Zlaté pomětko*. Dále pak hudbu k seriálům *Inženýrská odysea*, *Okres na severu* nebo k televizní inscenaci *Matka* od Karla Čapka.

Otmar Mácha spolupracoval také s houslistou Josefem Sukem a duem Nora Grumlíková (housle), Jaroslav Kolář (klavír) a souborem Linha Singers. Pro tento vokální soubor vznikly tři skladby, mezi nimi zcela unikátní, dramaticky pojaté *Concerto grosso* (1980).

Mezi poslední Máchova díla patří *Jubilejní hudba pro sólové housle* (1994), *Vánoční concertino pro kytaru a smyčcový orchestr* (1995), *Slavnosti jara* (1996), suite vánočních písní *Hej vánoce, dlouhý noce* (1996). 17. března 2002 měla ve Státní opeře Praha premiéru opera s názvem *Nenávistná láska*. Byla uvedena v rámci cyklu Bušení do železné opony a u publika sklidila velký úspěch. Své celoživotní dílo skladatel završil orchestrální skladbou s názvem *Symphonia Bohemorum*, která byla dokončena v roce 2003. Premiéra se uskutečnila 26. října 2005.

Otmar Mácha zemřel 14. prosince 2006. Místem jeho posledního odpočinku je rodinný hrob ve vesničce Boharyně nedaleko Hradce Králové.

(Zpracovala: Lucie Lánová)